

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проекту Закону України
«Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо
відповідальності за постановлення суддею (суддями) упередженого судового
рішення»

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

Група експертів GRECO кілька разів акцентувала увагу на загрози незалежності суддів, а саме на використанні прокурорами певних кримінальних правопорушень проти суддів, зокрема йдеться про кримінальну відповідальність за постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови (ст. 375 КК України).

Відповідно до пп.1, 2 Основних принципів незалежності судових органів, схвалених резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної асамблеї ООН від 29.11 та 13.12.85, незалежність судових органів гарантується державою та закріплюється в конституції або законах країни. Усі державні та інші установи зобов'язані поважати незалежність судових органів та дотримуватися її. Судові органи вирішують передані їм справи безсторонньо, на основі фактів та відповідно до закону, без будь-яких обмежень, неправомірного впливу, спонуки, тиску, погроз або втручання, прямого чи непрямого, з будь-якого боку і з будь-яких причин.

Як зазначено у п.19 рекомендації Rec (2000) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя, прокурори повинні поважати незалежність і неупередженість суддів; вони ніколи не повинні ні ставити під сумнів судові рішення, ні перешкоджати їхньому виконанню, зберігаючи використання права на процедуру апеляції або на будь-яку іншу пояснювальну процедуру.

Окрім цього, на даний час є сформованою позиція Верховного Суду з розгляду кримінальних проваджень щодо вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 375 КК України (ухвалення завідомо неправосудного судового рішення). Так, постанова колегії суддів Касаційного кримінального суду Верховного Суду у справі №399/383/15 (провадження №51-9608км18) від 20.06.2019 року залишила в силі рішення судів попередніх інстанцій щодо винесення виправдувального вироку за обвинуваченням судді у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 375 КК України. У відповідності до ч.ч. 5, 6 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» вказана постанова є обов'язковою для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права. Зокрема, Верховним Судом у вказаній справі встановлено, що суд касаційної інстанції вже неодноразово надавав свої висновки щодо правозастосування ст. 375 КК України, які містяться у постановах Верховного Суду України №5-24кс14 від 20 листопада 2014 року та №5-56кс15 від 18 червня 2015 року, постановах Верховного Суду від 26 червня 2018 року (справа №520/8135/15, провадження №51-203км17), від 5 березня 2019 року (справа №759/15166/15, провадження №51-16км17) тощо.

У вказаних висновках констатовано, що на законодавчому рівні не визначено поняття «неправосудне судове рішення», не розтлумачено його і Конституційним Судом України, відсутні підстави ототожнювати його з такими поняттями, як «незаконне» та «необґрунтоване», а також немає підстав стверджувати, що неправосудне судове рішення — це у будь-якому випадку таке рішення, яке було скасовано вищою судовою інстанцією. Крім цього, наголошено, що поняття «неправосудне судове рішення» у поєднанні із вказівкою на «завідомість» його постановлення підкреслює цілеспрямований характер злочинних дій судді, його свідоме прагнення та бажання всупереч матеріальному чи процесуальному закону і (або) фактичним обставинам, встановленим у справі, постановити судове рішення, яке за своєю суттю не може бути і не є актом правосуддя. Те, що внесення відомостей до ЄРДР за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України, щодо судді першої інстанції в частині прийняття ним рішень, які навіть не набули законної сили та не були переглянуті судом апеляційної інстанції, є нічим іншим, як очевидним тиском на суд, неодноразово встановлювалось і самою Вищою радою правосуддя.

Таким чином, зважаючи на положення ст.375 КК та факт того, що процедуру притягнення судді за вказаним складом злочину може використовуватися правоохоронними органами як засіб тиску, питання забезпечення незалежності суддів може бути вирішено законодавцем. Зокрема, шляхом визначення поняття «неправосудне судове рішення».

У більш ніж 25 державах Європи кримінальне законодавство передбачає відповідальність судді за винесення певного судового рішення та інші діяння, пов'язані з виконанням ним службових обов'язків. Більшість складів злочинів, у яких ідеться про винесення суддею певного судового рішення, відповідає принципу юридичної визначеності: в них вказано на незаконність та/або необґрунтованість чи упередженість судового рішення, тобто використано ясні і зрозумілі терміни. Зокрема кримінальна відповідальність за такі дії встановлена у Франції, Німеччині, Білорусі, Іспанії, Болгарії, Данії, Туреччині, Росії, Азербайджані, Молдові, Сербії, Естонії, Латвії.

З метою забезпечення принципу правової визначеності та запобігання тиску на судову владу з боку правоохоронних органів пропонується перейняти позитивний досвід розвинутих західноєвропейських країн, зокрема Німеччини та Франції (з урахуванням наближеності правових систем). Зокрема пропонується встановити відповідальність за постановлення суддею (суддями) упередженого судового рішення (вироку, ухвали або постанови).

2. Цілі та завдання прийняття проекту

Проект закону розроблено з метою удосконалення правових норм щодо відповідальності за постановлення суддею (суддями) упередженого судового рішення (вироку, ухвали або постанови) та забезпечення дотримання принципу правової визначеності.

3. Загальна характеристика та основні положення проекту

Проектом передбачається викласти в новій редакції статтю 375 Кримінального кодексу України, а саме:

«Стаття 375 Постановлення суддею (суддями) упередженого судового рішення (вироку, ухвали або постанови).

1. Постановлення суддею (суддями) упередженого судового рішення (вироку, ухвали або постанови), в якому завідомо неправильно застосовано норму матеріального права, або яке постановлено з грубим порушенням норм процесуального права, або в якому завідомо є невідповідність висновків суду фактичним обставинам справи -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

2. Ті самі дії, що спричинили тяжкі наслідки або вчинені з корисливих мотивів, в інших особистих інтересах чи з метою перешкоджання законній професійній діяльності журналіста, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

Примітка. Судове рішення (вирок, ухвала або постанова) вважається постановленим з моменту складення суддею його повного тексту та проголошення або надіслання чи вручення хоча б одному учаснику судового провадження чи заявнику, за заявою якого було ухвалено відповідне судове рішення, його належним чином завіреної копії. У разі ненадсилання судового рішення жодній особі – з моменту приєднання до матеріалів справи належним чином оформленого оригіналу судового рішення».

4. Стан нормативно-правової бази у сфері правового регулювання

Основними нормативно-правовими актами, що регулюють дану сферу правовідносин, є Конституція України, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проекту Закону не потребуватиме додаткових витрат з Державного бюджету України.

6. Прогноз соціально-економічних, правових та інших наслідків прийняття законопроекту

Прийняття даного проекту Закону сприятиме дотримання вимог принципу правової визначеності та сприятиме запобіганню тиску на судову владу з боку правоохоронних органів.

Народний депутат України

Д.А. Монастирський

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Монастирський Денис Анатолійович
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B04000000ACDE2E00E7788200
Дійсний до: 16.03.2022 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 19д9/1-2020/50090 від 18.05.2020

80356